

Een pleidooi voor christelijke karaktervorming (1)

Bespreking van Tom Wright, *Goed leven. Over christelijke karaktervorming*, Van Wijnen, Franeker 2012, 336 pp.

Verschenen in: *Geandewei* 22 maart en 17 mei 2013; licht gewijzigd in: *Gezamenlijk Kerkblad voor Drenthe, Overijssel en Flevoland*, 9 en 16 maart 2013; *Protestantse Kerkbode Groningen* 16 en 23 maart 2013; in verkorte vorm in: *Christelijk Weekblad* 8 maart 2013; *Het Goede Leven* 8 maart 2013

Riemer Roukema

De Engelsman Tom Wright heeft een groot aantal theologische boeken op zijn naam staan, waarvan enkele in het Nederlands zijn vertaald. Zo ook het boek dat mij ter bespreking werd voorgelegd: *Goed leven. Over christelijke karaktervorming* (uitgegeven bij Van Wijnen te Franeker, 2012). De auteur (ook bekend als N.T. Wright) is Anglicaans bisschop van Durham geweest en is sinds 2010 hoogleraar aan de Universiteit van St. Andrews in Schotland. Hij geldt als een gematigd “evangelische” theoloog.

In dit boek keert hij zich tegen de voorstelling die volgens hem onder evangelische en andere protestantse christenen nogal eens bestaat, namelijk dat het in het leven erom gaat dat je tot geloof in Christus komt en zo “gered” wordt. Die redding of verlossing houdt in dat je na dit leven niet verloren gaat maar “naar de hemel gaat”. Volgens Wright wordt er in de kerken echter te weinig aandacht geschonken aan de invulling van het leven dat ligt tussen het bewust tot geloof komen en het einde van het aardse leven. Volgens hem schieten christenen vaak tekort in het leiden van een christelijk leven, anders gezegd: aan de vorming van een christelijk karakter. Dit tekort wordt in protestantse kringen veroorzaakt door de argwaan die daar bestaat voor de “rechtvaardiging door de werken”, die inhoudt dat je door je eigen goede werken je rechtvaardiging ofwel verlossing zou kunnen verdienen. De kerkhervormers hebben zich tegen die opvatting gekeerd.

Deze “rechtvaardiging door de werken” staat in het Protestantisme vanouds tegenover de “rechtvaardiging door het geloof alleen”, die inhoudt dat een mens alleen door het geloof in Christus en door Gods genade “gered” ofwel “verlost” wordt. Zo lasen en lezen veel protestanten dat in Romeinen 3-5 en Galaten 2-3. (Tussen haakjes voeg ik hieraan toe dat in de kerken waar ik kom vrijwel nooit meer over deze thema’s wordt gepreekt en ze ook niet op catechisatie worden behandeld! Dit is niet slechts iets van de laatste jaren. In veel kerken is al een generatie opgegroeid die hiermee niet meer vertrouwd is. Ik herinner me dat professor Kuitert in 1975 in ons tweedejaarscollege “Inleiding dogmatiek” op gegeven moment de handen ophief en uitriep: “Hebben jullie wel eens van rechtvaardiging uit het geloof gehoord?” We keken hem allemaal – zo’n veertig studenten – schaapachtig aan; ook in de catechisaties die ik als tiener in Uithoorn gevolgd had, was dat geen thema geweest, en de preken in mijn thuiskerk gingen daar ook niet over. Professor Kuitert realiseerde zich toen dat hij zelfs tegenover theologiestudenten niet meer kon aansluiten bij de kennis die voorheen aan kerkelijke jongeren werd meegegeven.)

Tegenover de eenzijdige nadruk op het tot geloof komen en later “naar de hemel gaan” stelt Wright dat het in het leven van een christen erom gaat, dat iemand zijn of haar gedrag verandert. Hij benadrukt zo het belang van de “deugd”. Deze term komt in het Nieuwe Testament slechts weinig voor, maar de zaak des te meer. Ook in de Griekse en Romeinse wereld waarin het vroege christendom baanbrak, werd het belang van deugzaamheid sterk benadrukt. Wright wijst daarvoor herhaaldelijk op de filosofie van Aristoteles en soms op de stoïcijn Seneca, maar hij legt uit dat christelijke deugden als liefde, vriendelijkheid, vergeving en nederigheid in de Griekse en Romeinse wereld niet hoog werden aangeslagen. De christelijke moraal bevatte inderdaad dus echt iets nieuws. Wright’s punt is, dat die christelijke deugden moeten worden geleerd en geoefend. Slechte gewoonten moeten worden afgeleerd en goede gewoonten aangeleerd. Dat gaat niet vanzelf, maar daarvoor is discipline nodig, net als bij het oefenen voor een sport of bij het leren bespelen van een

muziekinstrument of het aanleren van een vreemde taal. Door de regelmatige oefening wordt christelijk gedrag je eigen, meent Wright, en wordt het je tweede natuur. Hij vergeet niet daarbij regelmatig te wijzen op de genade en kracht van de heilige Geest, die de beoogde verandering van karakter teweeg kan brengen; maar dit gaat volgens Wright niet buiten de menselijke inspanning om.

Deze nadruk op het vormen en oefenen van een christelijk karakter als "tweede natuur" staat recht tegenover de hedendaagse voorkeur voor "authenticiteit" die in onze cultuur opgeld doet. Diverse stromingen van de laatste eeuwen, zoals de romantiek en het existentialisme, benadrukten volgens Wright juist dat je als mens "echt" en "authentiek" moet zijn. Deze opvatting heeft ook in de kerk haar sporen nagelaten. Men meent daar wel dat het evangelie erom draait dat Jezus mensen accepteert zoals ze zijn en hen ertoe oproept hun ware "ik" te ontdekken en in trouw daaraan te leven. In een volgend nummer wil ik daarop doorgaan.

Een pleidooi voor christelijke karaktervorming (2)

R. Roukema

In een vorig nummer eindigde ik mijn bespreking van het boek van Tom Wright, *Goed leven. Over christelijke karaktervorming*, met de botsing tussen onze cultuur en het evangelie. In onze cultuur wordt het belangrijk gevonden dat je "jezelf" en "echt" en "authentiek" bent, zonder aan allerlei regeltjes gebonden te zijn. Wright brengt daarentegen uit het evangelie naar voren, dat het daarin gaat om de vorming van een christelijk karakter, en dat daarvoor oefening en discipline nodig zijn. Het reageren als christen dient iemands "tweede natuur" te worden, waaruit blijkt dat de "eerste natuur" gecorrigeerd dient te worden.

Om aan te tonen dat zijn visie niet uit de lucht is gegrepen, bespreekt hij een groot aantal teksten van het Nieuwe Testament. Een aanmerkelijk deel van dit boek bestaat uit grondige Bijbelstudie. Wright wil zo aantonen dat God zijn volk heeft bestemd tot een koninkrijk priesterschap, waarmee Hij zijn schepping tot haar bestemming wil brengen. Wright wijst op het koninkrijk van God, dat Jezus kwam brengen en dat nu al op aarde is overal waar Gods wil wordt gedaan. Soms lijkt dit wat activistisch, maar dat zal hij niet zo bedoelen; daarom onderstreept hij evenzeer het belang van het gebed. Hij wijst op het thema van de "vernieuwing van het denken" dat in de brieven van het Nieuwe Testament voorkomt. Het gaat om de leiding van de heilige Geest en de vrucht van de Geest, waarvan Paulus de "zelfbeheersing" als laatste noemt (Galaten 5:22). Dat wijst er al op, dat dit leven uit de Geest niet vanzelf ontstaat.

Wright schroomt niet, ook het heikele thema van kuisheid of zuiverheid op seksueel gebied te bespreken. Daar is moed voor nodig, omdat dit onderwerp vaak als ouderwets en bekrompen wordt afgedaan of angstvallig wordt doodgezwegen. Terecht haalt hij naar voren dat Jezus overeenstemde met de geboden van het Oude Testament, waar seksuele relaties buiten het huwelijk van een man en een vrouw verboden zijn. Daarbij wil Wright het ook laten. Hij benadrukt de trouw in het huwelijk en de seksuele onthouding daarbuiten, en keert zich dus tegen de seksuele vrijheid van de westerse cultuur. In dit opzicht is zijn pleidooi zonder meer traditioneel, en daarmee zal hij zich buiten zijn eigen kring niet populair maken. Wat mij in deze bespreking tegenvalt, is dat hij geen enkel woord wijdt aan homoseksuelen, die zich toch ook in zijn vroegere bisdom en huidige kerk bevinden. Zonder het met zoveel woorden te zeggen, houdt hij hun voor dat zij in onthouding moeten leven. Het feit dat hij hierop niet duidelijker en ruimhartiger ingaat, is mijns inziens een tekort van dit boek.

Op protestanten die gewend zijn vooral Gods liefde en genade te benadrukken, zal Wright's hele betoog moralistisch overkomen. Wie echter de Heidelbergse Catechismus en de Nederlandse Geloofsbelijdenis kent, weet dat het daar gaat om rechtvaardiging én vervolgen om een heilig leven in gehoorzaamheid aan Gods geboden. Dit boek is vooral een pleidooi voor dat laatste, waarbij Wright onderstreept dat dit leven in heiligheid oefening en

discipline vraagt. Hij legt echter niet uit hoe die oefening in haar werk gaat.

Afgezien van enkele kritiekpunten denk ik dat zijn uitleg van het Nieuwe Testament in het algemeen juist is. De laatste jaren wordt meer dan vroeger erkend dat Paulus bijvoorbeeld sterk de nadruk legt op een nieuwe, christelijke levenswandel. Het is soms de vraag of die oude teksten zomaar in onze tijd kunnen worden verstaan en toegepast, maar Wright doet daartoe een serieuze, moedige poging die aandacht verdient.

De stijl van het boek is vaak wat populair, alsof Wright aan het preken is. Waarschijnlijk heeft hij in dit boek inderdaad menige preek verwerkt. Of we het nu met hem eens zijn of niet, het zijn verhandelingen van een geheel andere inhoud dan veel van de hedendaagse preken. En dat terwijl hij zich met recht op een groot aantal teksten uit het Nieuwe Testament kan beroepen. Dit basisboek van de christelijke kerk wordt dan ook vaak erg selectief gelezen en uitgelegd.

Helaas laat de vertaling uit het Engels te wensen over, in zoverre dat er nogal wat taal- en drukfoutjes in het boek staan. De vertaling had eigenlijk nog één keer grondig nagekeken moeten worden.